

הקדמה

לפני כמה שנים פורסמו בכתב העת *Land Use Policy* שני מאמרים שהנושא המשותף שלהם יענין במיוחד את הקוראים שלנו - מתכננים ישראלים שלא מעיינים בהכרח בעיתונות מקצועית לועזית. המאמרים הם:

N. Alfasi, J. Almagor, I. Benenson (2012) The actual impact of comprehensive land use plans: insights from high resolution observations. *JLUP* 29 (4): 862-877.

E. Feitelson, D. Felsenstein, E. Razin, E. Stern (2017) Assessing land use plan implementation: bridging the performance-conformance divide. *JLUP* 61: 251-264.

הנושא המשותף הכללי הוא הערכת תכניות, אך הנושא המסויים המשותף דרכו הכותבים מתייחסים לנושא הכללי הוא הערכת השפעת תכניות מתאר בישראל בכלל והערכת תמ"מ 3 בפרט. אין ספק שלנושאים אלו עניין מיוחד לקורא הישראלי.

עניין מיוחד זה הניע את המערכת לנטוש את מדיניותה הקבועה לא להציג תרגומים של מאמרים שהופיעו קודם בספרות הלועזית, ולפרסם מאמרים מקוריים בעברית בלבד. במקום מדיניות זאת אנו פותחים מדור מיוחד להציג את המאמרים (בתרגום מתומצת ומעודכן) ויזמנו דיון בהמשך: דו-שיח בין כותביהם.

הערות הכותבים, שמוצגים אחרי המאמרים, דנים במכלול נושאים וסוגיות המובאים במאמרים ועולים מתוכם. ראשונה, שאלה בסיסית הטמונה בהערכת תכניות: כמה התכניות אפקטיביות? מאחורי סוגיה זאת השאלה: אפקטיביות לשם מה? ז"א: מה הוא בעצם תפקידה של התכנית? לתורת התכנון והערכת תכניות שתי תשובות לשאלה זאת: performance-ו-conformance. הראשונה, התאמה, גורסת שתכנית מיועדת להתבצע, והצלחתה נמדדת בהתאמת המציאות בשטח להוראותיה. לעומת זאת הגישה השנייה מעריכה את איכות התכנית בביצועים שלה: המידה בה התוכנית השפיעה על החלטות תכנוניות בהמשך ובאיזו מידה היא התוותה את היווצרותה הסביבה הבנויה. כל אחד מהמאמרים דוגל בגישה אחרת, שמשתקפת במתודולוגיה שלו: האופן ושיטות בהם הכותבים בחרו להעריך את התכנית ולמדוד את איכותה.

כל אלו מובילים למסקנות שונות: תוצאות ההערכות של התכנית, וממצאי ההערכה: השפעות התכניות שנערכו בפרט, וההשלכות לגבי השפעותן של מערכות תכנון/הסדרת פיתוח ותכניותיהן בכלל. ובסוף: מה הן ההשלכות על המדיניות? מדיניות התכנון/הסדרת פיתוח בכלל, ומדיניות התכנון בארץ בפרט.

המדור כולל שני המאמרים ודיון בהמשך בדו-שיח בין הערות הכותבים. הוא סוגר עם דברי סיכום בהם אני מנסה לחבר בין הסוגיות ועמדות של המתדיינים ולהסיק מסקנות כל שהן, שהשלכותיהן יתרמו להבנת הקוראים, לתורת התכנון ולפרקטיקה של המתכננים.

א. אלכסנדר

